

Å LEDE ELEVENE GJENNOM EN SKRIVEPROSESS

Iris Hansson Myran og Maria Hole-Forsmo, Skrivesenteret

Når læreren leder elevene gjennom en skriveprosess, vil de fleste elevene være i stand til å mestre den skriveoppgaven de skal gjennomføre. Læreren deltar aktivt ved å modellere, observere, veilede og vurdere om elevene har forstått de ulike oppdragene som blir gitt underveis.

I denne artikkelen ønsker vi å beskrive et eksempel på hvordan en lærer leder og veileder elevene gjennom en helhetlig skriveprosess i KRLE på 7. trinn. Elevene får i dette skriveprosjektet uttrykke kunnskap om buddhismen, samtidig som det fokuseres på tekstoppbygging og vurdering. Det eksempelet som beskrives her, vil også kunne ha overføringsverdi til andre fag og trinn.

Undervisningsopplegget er delt inn i følgende skrivefaser: førskrivingsfasen, skrivefasen, revisjonsfasen og slutføringsfasen. I førskrivingsfasen er det fokus på å få innsikt i det temaet elevene skal skrive om, kriterier for teksten og tekststruktur. I selve skrivefasen skriver elevene teksten sin basert på de kriteriene som er satt. Elevene samskriver teksten med en medelev. Når elever samskriver er de en støtte for hverandre, og de har felles ansvar for teksten de skriver. I revisjonsfasen

gir og mottar skriveparet respons fra et annet skrivepar. De bearbeider også den responsen de får fra andre. I slutføringsfasen er det først og fremst fokus på språkvask og ferdigstilling av teksten.

Førskrivingsfasen

For å vite hva elevene skal lære og hva som skal vurderes, er det viktig at kriteriene for teksten blir synliggjort for elevene. I dette skriveprosjektet blir følgende kriterier vektlagt:

Kriterier for teksten:

- Teksten skal vise fagkunnskap og inneholde relevante fagbegreper.
- Teksten skal ha en relevant overskrift
- Teksten skal ha en innledning som kort informerer leseren om hva teksten skal handle om.
- Teksten skal ha minst tre avsnitt som er bygd opp med temasetning, kommentarsetninger og avsluttende setning.
- Teksten skal ha et relevant bilde med bildetekst.
- Hvert avsnitt skal ha et relevant bilde med bildetekst.
- Til slutt skal teksten ha en kilde liste som viser en oversikt over alle kilder.

Skrifttype: Times New Roman, Calibri eller Arial
Skriftstørrelse: 12 eller 14
Linjeavstand: 1,5

Elevene skal vise kunnskap om buddhismen gjennom å skrive en fagtekst om emnet. I tillegg skal de også jobbe med tekststruktur og tematiske avsnitt. Læreren avkoder oppgaven sammen med elevene. Hva er formålet med oppgaven? Hva kjennetegner en fagtekst? Hvordan skriver vi tematiske avsnitt? Lærere og elever har felles gjennomgang av de kriteriene som var satt for denne skriveoppgaven.

For å få kunnskap om emnet er det viktig at elevene jobber med ulike kilder. Som emnehjelp leser klassen flere tekster som omhandler Buddhas liv fra fødsel til død. Elevene arbeider med en modelltekst hvor de får i oppdrag å markere med ulike farger hva som er temasetninger, kommentarsetninger og avsluttende setninger. Etter å ha jobbet individuelt

med å markere i sine tekster, deler de med sidemann for å drøfte det de har markert i teksten sin. I felleskap får elevene komme med innspill, og læreren markerer forslagene i modellteksten som vises på smartboarden eller lerretet. Dette er en gylden mulighet til å samtale om hva som kjennetegner gode avsnitt.

Elevene blir satt sammen i skrivepar. Hvert par får i oppgave å lage sin egen disposisjon i ei skriveramme på PC. I forbindelse med dette lærer elevene hvordan de kan lage tabeller i Word. I denne tabellen fyller de ut hvilke emner de ønsker å ha med i sine avsnitt. Underveis gir læreren muntlig vurdering til hvert skrivepar før de får starte med å skrive selve teksten på data. Læreren observerer også hvordan skriveparene samarbeider.

Skrivefasen

Elevene har jobbet grundig med det faglige innholdet, og de har laget en plan for innholdet i sine tekster. De er derfor klare til å skrive en fagtekst strukturert etter tematiske avsnitt. Underveis i skrivefasen tar gruppa små stopp hvor de repeterer hva som kjennetegner slike avsnitt. Læreren går rundt og finner gode eksempler på dette i elevenes tekster, og disse blir løftet fram i fellesskap. Her gjelder det å finne noen «godbiter» hos alle skrivepar! Elevene får veiledning i hvordan de kan sette inn bilder i tekstene sine. Lærer vurderer også sammen med elevene om de bruker skriverammen på en hensiktsmessig måte.

Revisjonsfasen blir gjennomført med modellering og elevrespons

I revisjonsfasen ønsker læreren at skriveparene skal gi hverandre respons. Dersom en har jobbet lite med elevrespons, er det viktig at læreren modellerer og viser gode eksempler på responsarbeid. Dette må være i tråd med formålet og kriteriene for oppgaven. Læreren kan løfte fram respons ved å vise utdrag fra elevenes tekster. På den måten blir det mer tydelig for elevene hva de skal gjøre når de selv gir hverandre respons. Elevene får utdelt et responsark som er i tråd med kriteriene for oppgaven. Dette arket vil være en god støtte for dem i deres eget responsarbeid.

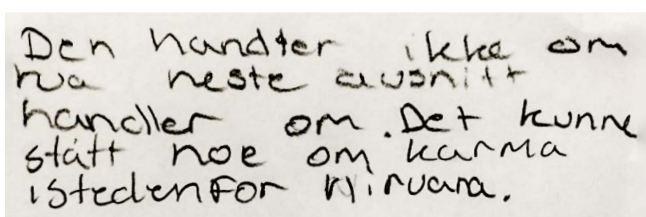
Følgende eksempel viser hvordan et elevpar gir respons til et annet skrivepar, og hvordan denne responsen fører til revidering av tekst. Elevene som fikk respons, hadde avsluttet avsnittet sitt med å skrive:

Han klarte å stå imot angrepet og oppnådde nirvana.

Neste avsnittet startet med:

Karma handler om alt et menneske gjør og menneskenes handlinger.

Responsen som er vist nedenfor peker på at dette responsparet ikke var fornøyd med overgangen mellom det første og det andre avsnittet:

Den handler ikke om hva neste avsnitt handler om. Det kunne stått noe om karma istedenfor nirvana.

Elevene som fikk denne responsen valgte å revidere teksten ved å lage en mer tydelig overgang. De formulerte det på følgende måte:

*Han klarte å stå imot angrepet og oppnådde nirvana. **For å oppnå nirvana må du ha en god karma.***

Karma handler om alt et menneske gjør og et menneskes handlinger.

Elevene viser her at de har nyttiggjort seg den responsen de får fra sine medelever. De viser også at de har kunnskap om hva som kjennetegner en god overgang mellom to avsnitt.

Som avslutning av timen får skriveparene anledning til å dele responsen de har fått fra medelever. De får også vise de endringene de selv har gjort. Her blir det synliggjort for elevene at det å omskrive er en sentral del av det å utvikle en tekst. Læreren gir også respons på den responsen elevene har gitt til hverandre. Læreren trekker fram gode eksempler og gir elevene konstruktiv og positiv tilbakemelding på deres vurderingsarbeid.

Slutføringsfasen

Etter responsarbeidet får elevene bearbeide og ferdigstille tekstene sine. De avslutter med å språkvaske teksten. Det vil si at de retter opp de formelle feilene. Her kan det være nyttig å ta i bruk tekstbehandlingsverktøy, men dette er også noe elevene må få opplæring i.

Veiledning og vurdering

Helt til slutt settes det av tid til refleksjon og egenvurdering. Elevene får i oppdrag å skrive individuell læringslogg hvor de skriver hva de har lært i denne skriveprosessen. Dette kan gjerne knyttes opp mot kriteriene for teksten, men læreren bør også oppfordre elevene til å si noe om sin opplevelse av samskriving og responsarbeid.

De ferdige tekstene blir feiret ved at de leses høyt for medelever. Tekstene vil også kunne fungere som modelltekster for andre trinn på skolen. I tillegg bør elevene få i oppdrag å dele tekstene de har skrevet med sine foresatte.

I dette skriveprosjektet blir elevene veiledet i hvordan de kan skrive en fagtekst og hvordan de skal gi hverandre respons. For å kunne gjennomføre god vurdering, forgår all skriveingen på skolen. Det blir satt av mye tid slik at elevene får jobbe grundig både med fagkunnskap, tekststruktur og responsarbeid. Vurderingsarbeidet kommer tydelig fram gjennom alle skrivefasene. En lærer må hele tiden vurdere om det som skjer i klasserommet fører til læring og gagnar det faget en jobber i.

Denne tabellen inneholder ulike spørsmål som læreren kan stille seg for å kunne vurdere elevene underveis i skriveprosessen:

Førskrivingsfasen	Skrivefasen	Revisjonsfasen	Slutføringsfasen
Hvordan har elevene forstått skriveoppgaven, formålet med oppgaven og de kriteriene som er gitt?	Hvordan mestrer elevene å skrive tematiske avsnitt?	Hvordan deltar elevene under lærerens modellering av responsarbeid?	Hvordan arbeider elevene med språkvasken?
Hvordan arbeider elevene med modellteksten?	Hvordan bruker elevene disposisjonen/skriverammen som støtte?	Hvordan gir skriveparene hverandre respons?	Hvordan bruker elevene tekstbehandlingsverktøyet?
Har elevene forstått hva som kjennetegner tematiske avsnitt?	Hvordan mestrer elevene å skrive på datamaskin (skrive, lagre, tabeller, illustrasjoner osv.)?	Hvordan bruker elevene responsarket? Hvordan bearbeider elevene tekstene på bakgrunn av responsen de har fått?	Hva skriver elevene i læringsloggen? Hva har elevene lært?
		Er teksten i tråd med kriteriene som er gitt?	Hvordan forbereder du elevene for framføring/publisering?

Vi har i denne artikkelen beskrevet et helhetlig skriveprosjekt hvor læreren modellerer og leder prosessen, og elevene får utvikle seg som skrivere og responsgivere. De får gjennom samskrivingen deltatt på nyttige samtaler rundt det å ta ulike valg når en skriver. Med andre ord er dette et eksempel på hvordan en kan jobbe eksplisitt med skriveing, også i fag som KRLE.